

Příloha – detailní připomínky k novele školského zákona

1. Jednotná přijímací zkouška, § 20, odst. 4

Novela přináší změnu v § 20, ods. 4

“Osobám, které se vzdělávaly alespoň 2 roky v předcházejících 4 letech před příslušnou zkouškou přijímací zkoušky, ve škole mimo území České republiky, se při přijímacím řízení ke vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách promíjí na žádost přijímací zkouška z českého jazyka, pokud je součástí přijímací zkoušky.”

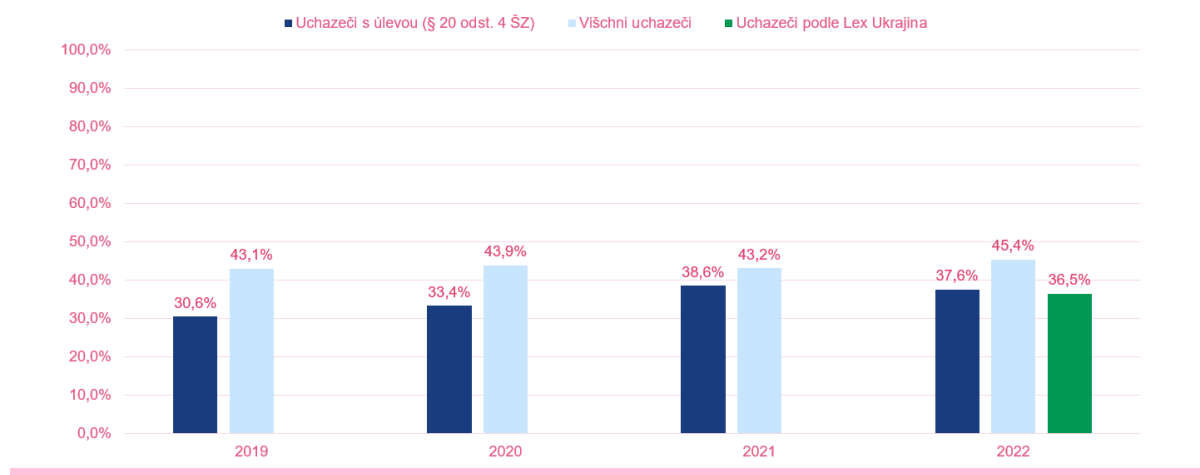
Co oceňujeme:

Tento návrh reflektuje problematickou a dlouho kritizovanou situaci žáků, kteří přišli ze zahraničí nejčastěji v 8. nebo 9. ročníku ZŠ, ale podle stávající úpravy zákona museli absolvovat stejný test jako rodilí mluvčí. Nově by tito žáci mohli mít češtinu ověřenou pohovorem. Což může mít pro mnoho z nich pozitivní důsledky a s ohledem na nemožnost osvojit si jazyk na potřebnou úroveň může být pohovor férovější.

K čemu máme výhrady:

- **Dva roky v české škole je málo.** Ocenili bychom, aby česká legislativa respektovala zahraniční výzkumy i české zkušenosti, které mluví o době potřebné pro získání dostatečných jazykových kompetencí v druhém jazyce pro vícejazyčné žáky. Žáci jsou v akademických výkonech srovnatelní s vrstevníky, jejichž rodný jazyk je jazykem vyučovacím, po minimálně pěti a v některých případech až po deseti letech. **Z těchto důvodů je vhodnější umožnit úpravu JPZ pro všechny osoby, které se vzdělávaly alespoň 2 roky v předcházejících 8 letech před příslušnou zkouškou ....**
- **Zjišťování úrovně jazyka testem je objektivnější.** Roky praxe ukazují, že pohovor, který nemá žádné jasně dané parametry a okruhy, a přitom je pro přijetí rozhodující, se může stát (i nezamýšleně) také neférovou bariérou. Někde se skutečně ověřuje motivace ke studiu a komunikační úroveň jazyka, jinde je součástí pohovoru i rozbor odborného textu či zkoušení z mluvnice. Mnohem férovější a objektivnější je **jazykově-diagnostický test zjišťující úroveň osvojení jazyka.** A na něj pak navázaná jazyková podpora v dalším studiu.
- **Matematika v češtině je také nefér.** Ačkoliv mají uchazeči odpuštěný test z ČJL, test z matematiky skládají nezměněný. Přitom jejich výsledky jsou pravidelně v průměru o 9 procentních bodů horší. Letošní přijímací zkoušky pro uchazeče z Ukrajiny ukázaly, že je možné a žádoucí upravit i matematiku (byla přeložena do ukrajinštiny). Ačkoliv se to na výsledcích neprojevovalo, byl to krok správným směrem. V novele to však chybí.

Průměrný % skór z matematiky v čase

2. Co v novele zcela chybí a přitom to MŠMT dlouhodobě avizuje, nebo už realizuje?

a) Jazyková příprava na ZŠ není nároková pro všechny s potřebou

Nároková je pouze pro žáky s cizí státní příslušností plnící si povinnou školní docházku v ČR po dobu nejvýše 12 měsíců před podáním žádosti (vyhl. 48/2005 Sb, §11, odst.1), vyjma přípravných tříd. Toto **nastavení vylučuje žáky a žákyně s českým a dvojnásobným občanstvím s neznalostí českého jazyka**. Tito žáci a žákyně mohou být zařazeni pouze nenárokově do již existující skupiny pro jazykovou přípravu za určitých podmínek. A to je dlouhodobě velice neférové pro tisíce žáků v ČR. Přitom podle odhadu ředitelů z šetření ČŠI v roce 2015 těchto žáků může být o **27 % více, než je stávající počet cizinců (žáků s cizí státní příslušností)**. Data o žácích s potřebou podpory v jazyce **se systematicky nesbírají**. Systematický sběr a analýza dat jsou nicméně pro nastavení systému a vyhodnocení jeho efektivity klíčové.

Co je potřeba změnit?

V § 20, odst. 5 a 6 školského zákona je nutné změnit definici kategorie žáků, kteří mají nárok na jazykovou přípravu, a zajistit, aby jazyková příprava byla skutečně nároková pro všechny děti, žáky a žákyně, kteří ji potřebují.

Konkrétně:

- do odst. 5 v § 20 školského zákona doplnit, že **bezplatná příprava zahrnující výuku českého jazyka je zajištěna pro všechny žáky, kteří mají nedostatečné či žádné znalosti vyučovacího jazyka. Tedy ne plošně pro všechny cizince, ale pro žáky s cizím, českým, nebo dvojitým občanstvím bez dostatečné znalosti vyučovacího jazyka.**
- do vyhlášky 364/2005 (o dokumentaci škol a školských zařízení) navrhujeme doplnit do odst. 2 informaci o počtu žáků s potřebou jazykové přípravy a podpory (s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka) a informaci o tom, zda a) zda mají nárok na jazykovou přípravu (JP) b) zda JP dostávají 3) zda čerpá PO na ČDJ.

b) Jazyková příprava na SŠ

MŠMT v reakci na příchod velkého počtu žáků z Ukrajiny na SŠ zavedlo jazykovou přípravu také na SŠ (Vyhláška č. 250/2022 Sb., kterou se mění vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů). Tato úprava má ovšem pouze dočasnou platnost (1 rok) a navíc také platí pouze pro žáky s cizí státní příslušností. Přitom kvůli férovému přístupu ke střednímu vzdělávání je jazyková příprava naprosto zásadní. Nutná je každoročně pro stovky uchazečů přicházejících přímo ze zahraničních škol, ale potřebná je i pro ty, co přichází s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka ze školy základní (viz dlouhodobost osvojování jazyka versus čím dál složitější jazyk na 2. stupni ZŠ a SŠ).

Co je potřeba změnit?

V § 20 je třeba přidat další odstavec (odst. 7), který by jazykovou přípravu umožnil také žákům vzdělávajícím se ve středních školách.

Konkrétně:

- **nový odstavec by měl definovat nárok na bezplatnou přípravu zahrnující výuku českého jazyka pro všechny žáky středních škol, kteří mají nedostatečné či žádné znalosti vyučovacího jazyka. Ustanovení se bude týkat žáků s cizím, českým, nebo dvojitým občanstvím bez dostatečné znalosti jazyka (ověřeno pohovorem, či testem - viz výše).**
- nárok na jazykovou přípravu by ve středním vzdělávání měli mít žáci, kteří se v ČR vzdělávají déle než 12 měsíců (tak jak to umožňuje souč. legislativa). Požadavky na zvládnutou úroveň jazyka jsou na SŠ mnohem vyšší. Proto by měla být lhůta prodloužena minimálně na 48 měsíců (ideálně však do zvládnuté úrovně B1).

Optimálně by bylo vhodné zařadit **nový paragraf o nároku na jazykovou přípravu a jazykovou podporu na základě nedostatečných jazykových dovedností**. Tento paragraf a jeho prováděcí předpis by sjednotily v současnosti roztržštěnou praxi jazykové přípravy z § 20 a jazykové podpory z § 16 jako podpůrného opatření. Děti a žáci bez dostatečné znalosti vyučovacího jazyka by podle tohoto paragrafu měli nárok na jasně definovaný rozsah výuky češtiny jako druhého jazyka (ČDJ) podle úrovně zvládnutí jazykových dovedností ve vyučovacím jazyce, a to ve formě intenzivní jazykové přípravy bezprostředně po nástupu do školy (pro úplné začátečníky), následovaný dlouhodobou jazykovou podporou v rozsahu 3 hodiny týdně. Vedle výuky ČDJ by žáci také měli nárok na další podpůrná opatření po dobu minimálně šesti let (tedy již v době jazykové přípravy na ZŠ) – konkrétně na úpravu obsahu, metod a hodnocení vzdělávání, vzdělávání dle IVP, pedagogickou intervenci a případně podporu asistentem pedagoga. Tato podpora by se týkala základního i středního vzdělávání a bez nutnosti doporučení ŠPZ. V mateřských školách je optimální forma podpory 1 hodina ČDJ za týden, což odpovídá současnému nastavení v PO, v předškolním ročníku a přípravných třídách může být potřeba až 3 hodiny ČDJ za týden.

c) Úpravy obsahu vzdělávání v mateřské, základní, střední, vyšší odborné škole a konzervatoři

Podle Lex Ukrajina ředitel školy pro nově přichozí děti a žáky z Ukrajiny *“za účelem adaptace této osoby na vzdělávání podle školského zákona může po dobu nezbytně nutnou zčásti nebo zcela nahradit vzdělávací obsah školního vzdělávacího programu nebo akreditovaného vzdělávacího programu jiným vhodným vzdělávacím obsahem podle potřeb dítěte, žáka nebo studenta. Vhodný vzdělávací obsah podle potřeb dítěte mateřské školy, žáka základní školy nebo střední školy nemusí být v souladu s rámcovým vzdělávacím programem. (...) Při hodnocení žáků cizinců na vysvědčení musí školy vycházet z upraveného obsahu vzdělávání, pokud byl upraven”*. Toto ustanovení reaguje velmi dobře na potřebu škol i samotných dětí a žáků na úpravu podmínek vzdělávání s ohledem na náročnost přechodu z různých vzdělávacích systémů, tedy mj. na náročnost kulturní, sociální a i jazykové změny. Považujeme za důležité, aby školský zákon umožnil tuto úpravu podmínek na přechodnou dobu adaptace (např. maximálně jednoho roku) pro všechny nově přichozí žáky s migrační zkušeností. Uleví se jak učitelům, tak dětem.

d) Zavedení parametrizace asistentů pedagoga může mít negativní dopady i na vzdělávání vícejazyčných dětí

META, o.p.s. se připojuje ke společnému stanovisku nevládních organizací, které se obávají zavedení parametrizace pozice asistenta pedagoga. Cílem parametrizace, tak jak to MŠMT komunikuje, má být především úspora na této pro individualizaci výuky velmi důležité pozici. Zastropování počtu asistentů pedagoga bude mít velice pravděpodobně za následek omezení školní úspěšnosti těch nejzranitelnějších dětí, mezi něž často patří také vícejazyčné děti, žáci a žákyně, u kterých se kombinuje jazyková bariéra s dalším znevýhodněním (sociálním, ekonomickým či zdravotním). Šetřit na vzdělávání v době, kdy je čím dál větší počet dětí s potřebami podpory ve vzdělávání a s příchodem desetitisíců nově přichozích dětí z Ukrajiny je velice krátkozraké a nezodpovědné. Náš vzdělávací systém patří dlouhodobě k těm s největší reprodukcí znevýhodnění a tímto opatřením se rozdíl jen prohloubí.